

Warszawiaków portret niedzisiejszy

The portrait of former Varsovians

Warszawa 2021

 **ARCHIWA
PAŃSTWOWE**
ARCHIWUM PAŃSTWOWE W WARSZAWIE

 **STATE
ARCHIVES**
STATE ARCHIVES IN WARSAW

Archiwum Państwowe w Warszawie

Warszawiaków
portret niedzisiejszy

The portrait
of former Varsovians

Warszawa 2021

ARCHIWUM PAŃSTWOWE W WARSZAWIE

ul. Krzywe Koło 7, 00-270 Warszawa

tel. 22 635 92 42, 22 635 92 43

e-mail: archiwum@warszawa.ap.gov.pl

<http://www.warszawa.ap.gov.pl>

Wybór materiałów, koncepcja i scenariusz wystawy / *Material selection, concept and scenario of the exhibition:*

Violetta Urbaniak, Marta Jaszczyńska

Teksty / *Texts:* Violetta Urbaniak

Tłumaczenie / *Translation:* Violetta Urbaniak

Redakcja i korekty / *Editing and proofing:* Violetta Urbaniak

Projekt graficzny / *Graphic design:* Krzysztof Gawrychowski

Przygotowanie do druku i druk / *Setup and printing:* OFI

© Copyright by Archiwum Państwowe w Warszawie, Warszawa 2021

ISBN 978-83-956774-8-9

Warszawiaków portret niedzisiejszy to publikacja towarzysząca wystawie o takim samym tytule. Poświęcona jest Warszawie i warszawiakom sprzed ok. 100 lat, których poznajemy za pośrednictwem zachowanych źródeł archiwalnych. Pierwsza jej część przedstawia miasto, jego zabudowę, ulice, ruch wielkomiejski, ówczesne środki komunikacji, przechodniów. Oglądając stare fotografie można zauważyć, jak bardzo różniła się ta Warszawa od dzisiejszej. Dostrzegamy to choćby, patrząc na zdjęcie panoramy miasta, wykonane przed 1915 r. czy na plan Warszawy powstały w 1916 r. Uwagę naszą zwraca usytuowana centralnie na tej fotografii budowla z bizantyjskimi kopułami — sobór św. Aleksandra Newskiego, której dziś trudno szukać w krajobrazie miasta. Podobnie plan miasta, a w zasadzie, jak się bliżej przyjrzeć, to można rzec, że dwa plany w jednym — małej, gęsto zabudowanej Warszawy, istniejącej w takiej postaci do kwietnia 1916 r. oraz wielkiej Warszawy, powstałej na

The portrait of former Varsovians is a publication accompanying the exhibition with the same title. It is devoted to Warsaw and its inhabitants, who lived there about 100 years ago. We can get to know them thanks to the preserved archival sources that show us the city, its buildings, streets, metropolitan traffic, the then means of communication, and passers-by. Looking at the old photos, we can see, how much former Warsaw differed from today. We can see it, for example, by looking at the photo of the city panorama taken before 1915 or at the plan of Warsaw, made in 1916. Our attention is drawn to the building with Byzantine domes located centrally in this photo (the Orthodox Cathedral of St. Alexander Nevsky), which is hard to find in the city landscape today. Similarly, the city plan, and in fact, when you look closely, you can say that two plans in one. The first one — plan of small, densely built-up Warsaw, existing in this form until April 1916, and second — plan of great

mocy rozporządzenia niemieckiego generał-gubernatora Hansa von Beselera z 8 kwietnia 1916 r. Na jego podstawie w granicach miasta znalazły się m.in. całe gminy Mokotów i Czyste oraz Rakowiec, Czerniaków, Siekierki, Saską Kępą, Gocław, Grochów, Targówek, Nowe Bródno, Pelcowizna, Żoliborz, Marymont, Młociny i Powązki. W ten sposób obszar Warszawy powiększył się o ponad 250 proc., a liczba mieszkańców wzrosła do ponad 900 tys.

Patrząc na kolejne strony, możemy się zdziwić obecnością szyldów sklepowych z napisami sporządzonymi cyrylicą czy elewacją Pałacu Staszica w stylu bizantyjsko-ruskim. Mało kto bowiem wie, że jeszcze na początku XX w. była tu cerkiew św. Tatiany Rzymianki. Niejednego współczesnego warszawiaka zaskoczy zapewne też widok urzędów i żołnierzy niemieckich na warszawskich ulicach po sierpniu 1915 r. bądź synagoga stojąca przy ulicy Tłomackie, której dziś już nie ma.

Warsaw, established by the regulation of the German general-governor Hans von Beseler of April 8, 1916. On its basis the city limits included, among others, the entire communes of Mokotów and Czyste as well as Rakowiec, Czerniaków, Siekierki, Saską Kępą, Gocław, Grochów, Targówek, Nowe Bródno, Pelcowizna, Żoliborz, Marymont, Młociny and Powązki. In this way, the area of Warsaw increased by over 250%, and the number of inhabitants increased to over 900,000.

Looking at the following pages, we may be surprised by the presence of shop signs with Cyrillic inscriptions or the facade of the Staszic Palace in the Byzantine-Ruthenian style. Few people know that at the beginning of the 20th century there was an Orthodox Church of St. Tatiana of Rome. More than one contemporary Warsaw citizen will probably also be surprised by the sight of German offices and soldiers in the streets of Warsaw after August 1915, or the Synagogue on Tłomackie Street, which no longer exists.

Jeśli jednak obrazy te zestawimy z danymi statystycznymi sprzed ponad 100 lat, to się okaże, że nie powinniśmy się dziwić, bowiem dawna Warszawa była miastem wielu kultur i wielu wyznań. W 1914 r. dominowali wprawdzie warszawiacy wyznania rzymskokatolickiego, stanowiąc 443 176 mieszkańców, jednakże niemal dorównywała im ludność żydowska licząca 301 268, na trzecim miejscu znajdowali się prawosławni — 32 049, a za nimi ewangelicy — 17 641. W ten sposób mamy pełny obraz Warszawy sprzed ponad 100 lat, w której koegzystowały obok siebie różne wyznania i różne narodowości wspólnie kształtujące obraz swojego miasta.

Nie sposób odtworzyć obraz Warszawy, nie pokazując jego ulic, wypełnionych różnie ubranymi przechodniami, spieszącymi do pracy, na spotkanie, czy zajętych zakupami. Ten widok ulicy dopełniają, jakże nowoczesne na tamte czasy, środki komunikacji miejskiej — dorożki, tramwaje konne czy pierwsze

However, if we compare these images with the statistical data from over 100 years ago, it turns out that we should not be surprised, because old Warsaw was a city of many cultures and many religions. In 1914, the Roman Catholic Varsovians were dominant, accounting for 443,176 inhabitants, but the Jewish population of 301,268 was almost equal to them, the Orthodox were the third — 32,049, followed by Evangelicals — 17,641. In this way, we have a complete picture of Warsaw over 100 years ago, a city where various religions and nationalities coexisted together shaping the image of their city.

It is impossible to recreate the image of the city without showing its streets, filled with passers-by in various clothes, rushing to work, meeting or shopping. This view of the street is completed by the modern means of public transport — carriages, horse-drawn trams or the first electric trams, which appeared in

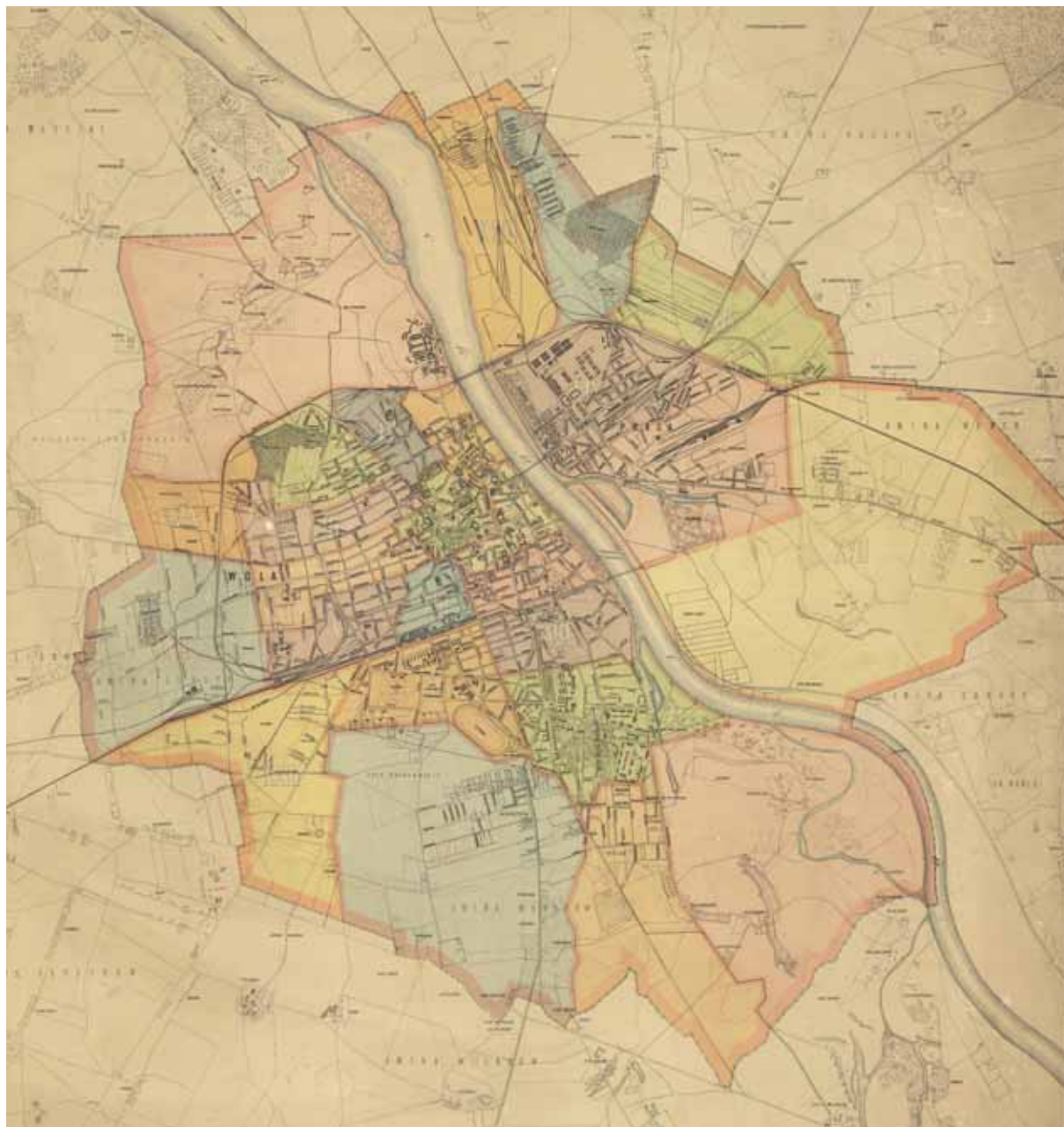
tramwaje elektryczne, które pojawiły się w Warszawie w 1908 r. A przy okazji możemy zobaczyć bilet tramwajowy z 1915 r. w cenie 50 rubli oraz ówczesny przystanek tramwajowy.

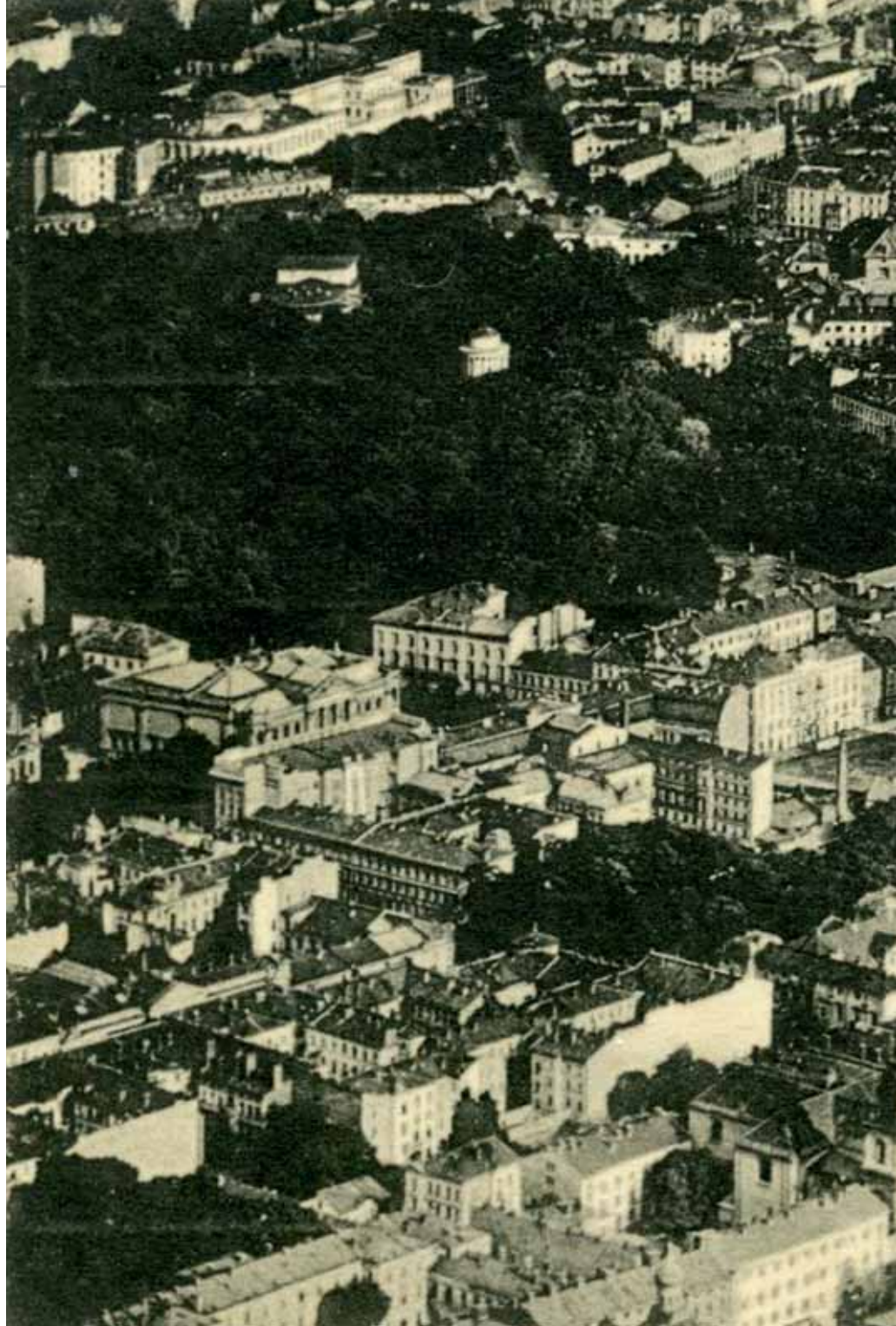
Tę dawną Warszawę zamieszkiwali dawni warszawiacy, których w 1914 r. było 884,5 tys. Oprócz nielicznej elity finansowej i inteligencji większość mieszkańców miasta nie należała do zbyt zamożnych. Byli to ludzie pracy — dorożkarze, stróże, kominiarze, węglarze, piaskarze, nosiwody, szewcy, warszawskie przekupki, handlarze, kataryniarze, podwórkowi muzykanci. Im poświęcamy drugą część niniejszego wydawnictwa — pokazujemy, jak wyglądali, na czym polegała ich codzienna praca, jak funkcjonowali w przestrzeni miasta, tworząc specyficzny warszawski klimat.

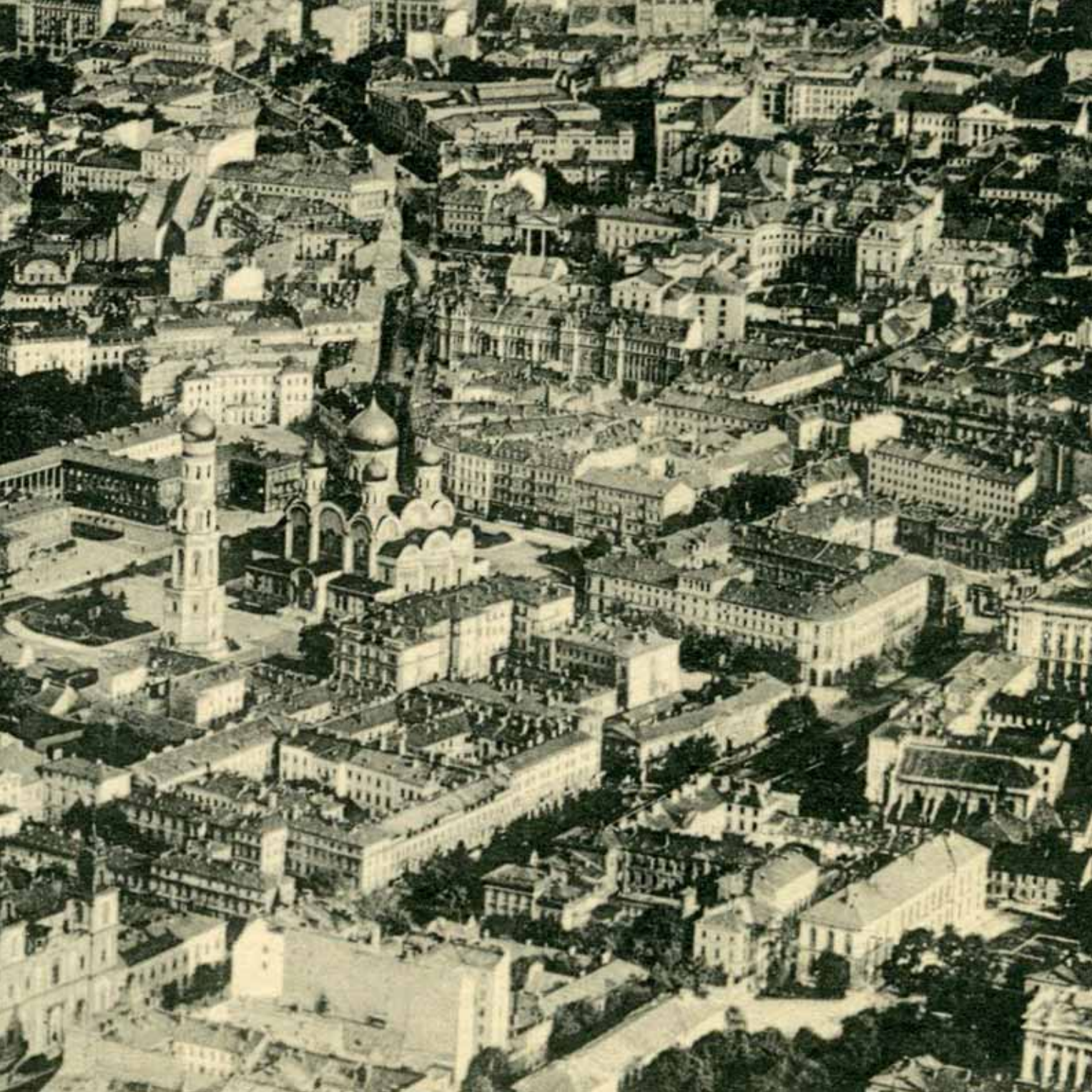
Warsaw in 1908. By the way, we can see a tram ticket from 1915 for 50 rubles and the then tram stop.

This former Warsaw was inhabited by former Varsovians, of whom in 1914 there were 884.5 thousand. Apart from a small financial elite and the intelligentsia, most of the city's inhabitants were not very wealthy. They were working people — cabdrivers, doorkeepers, sweeps and coal men, sandsellers, water carriers, shoemakers, traders, organ grinders, backyard musicians. We devote the second part of this publication to them — we show what they looked like, what their daily work was about, how they functioned in the city space, creating a specific Warsaw atmosphere.

Violetta Urbaniak

Rynek Starego Miasta — fragment strony północnej i wschodniej z wylotem na Krzywe Koło, pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/127)

Old Town Square — a fragment of the northern side and the eastern side with the exit to Krzywe Koło, early 20th century, photog. Z. Marcinkowski

Kolumna Zygmunta III Wazy na placu Zamkowym, 1915, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/339)

Sigismund III Vasa's Column at Castle Square, 1915, photog. Z. Marcinkowski

Rynek Starego Miasta —
fragment strony północnej
i wschodniej z wylotem na
Krzywe Koło, pocz. XX w.,
fot. Z. Marcinkowski
(72/1630/127)

Old Town Square — a frag-
ment of the northern side
and the eastern side with
the exit to Krzywe Koło, early
20th century,
photog. Z. Marcinkowski

Krakowskie Przedmieście,
195–1918, fot. Z. Marcin-
kowski (72/1630/297)

Krakowskie Przedmieście
Street, 195–1918,
photog. Z. Marcinkowski

Panorama Warszawy lewobrzeżnej — widok od strony
Wisły, pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/105)

Panorama of left-bank Warsaw — a view from
the side of the Vistula, early 20th century,
photog. Z. Marcinkowski

WARSAW CITY

Ulica Karowa — wiadukt S. Markiewicza, przed sierpniem 1915 (72/1622/311)

Karowa Street — S. Markiewicz viaduct, before August 1915

Hotel Bristol na Krakowskim Przedmieściu (róg ulicy Karowej), przed 1915 (72/1622/104)

Hotel Bristol on Krakowskie Przedmieście (corner of Karowa Street), before 1915

Kościół św. Aleksandra na placu Trzech Krzyży, po 1915 (72/1622/1)

The Church of St. Alexander in the Three Crosses Square, after 1915

Pomnik Adama Mickiewicza na Krakowskim Przedmieściu,
w tle dach kościoła św. Anny, pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski
(72/1630/861)

Adam Mickiewicz Monument on Krakowskie Przedmieście Street,
in the background the roof of the Church of St. Anna,
early 20th century, photog. Z. Marcinkowski

Warszawiak, mijając sobór na placu Saskim,
z przekąsem patrzy na wysoką dzwonnice,
którą nazwał na poczekaniu „wieżą ciśnień
prawosławia”.

Warszawa współczesna w dwunastu obrazach,
Lwów 1913

The resident of Warsaw, passing the
Orthodox cathedral in Saski Square, looks
with a sneer at the tall belfry, which he
called „the Orthodox water tower”.

Contemporary Warsaw in twelve pictures,
Lviv 1913

Panorama Warszawy lewobrzeżnej — widok od strony Wisły,
pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/105)

Panorama of left-bank Warsaw — a view from the side
of the Vistula, early 20th century, photog. Z. Marcinkowski

Prawosławny sobór katedralny
św. Aleksandra Newskiego na placu
Saskim, pocz. XX w. (72/1622/38)

The Orthodox Cathedral
of St. Alexander Nevsky in Saski
Square, early 20th century

Panorama Warszawy — z prawej strony widoczny sobór na placu Saskim,
pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/96)

Panorama of Warsaw — the Orthodox Cathedral of St. Alexander Nevsky
in Saski Square is visible on the right, early XX century, photog. Z. Marcinkowski

Ulica Podwale, 1912–1915,
fot. Z. Marcinkowski (72/1630/539)

Podwale Street, 1912–1915,
photog. Z. Marcinkowski

Park Ujazdowski, w tle widoczna cerkiew św. Michała Archaniola przy placu
na Rozdrożu, pocz. XX w. (72/1622/38)

Ujazdowski Park, in the background the Orthodox Church of St. Michael
the Archangel at the Crossroads Square, early 20th century

Pałac Staszica przebudowany
w stylu bizantyjsko-ruskim
na cerkiew św. Tatiany
Rzymianki, pocz. XX w.
(72/1624/0/2)

Staszic Palace rebuilt
in the Byzantine-Ruthenian
style into the Orthodox
Church of St. Tatiana
of Rome, early 20th century

Krakowskie Przedmieście Street — on the left shop windows with signboards
in Russian, 1911–1915, photog. Z. Marcinkowski

Kamienica przy ulicy Piwnej 18 — polskie i rosyjskie
napisy umieszczone w oznakowaniu domu, 1913–1915,
fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2086)

Tenement house at 18 Piwna Street — Polish and Russian inscriptions
placed on the house marking, 1913–1915, photog. Z. Marcinkowski

Rynek Starego Miasta 17 — szyld apteki z polskimi i rosyjskimi napisami, 1913–1915, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2083)

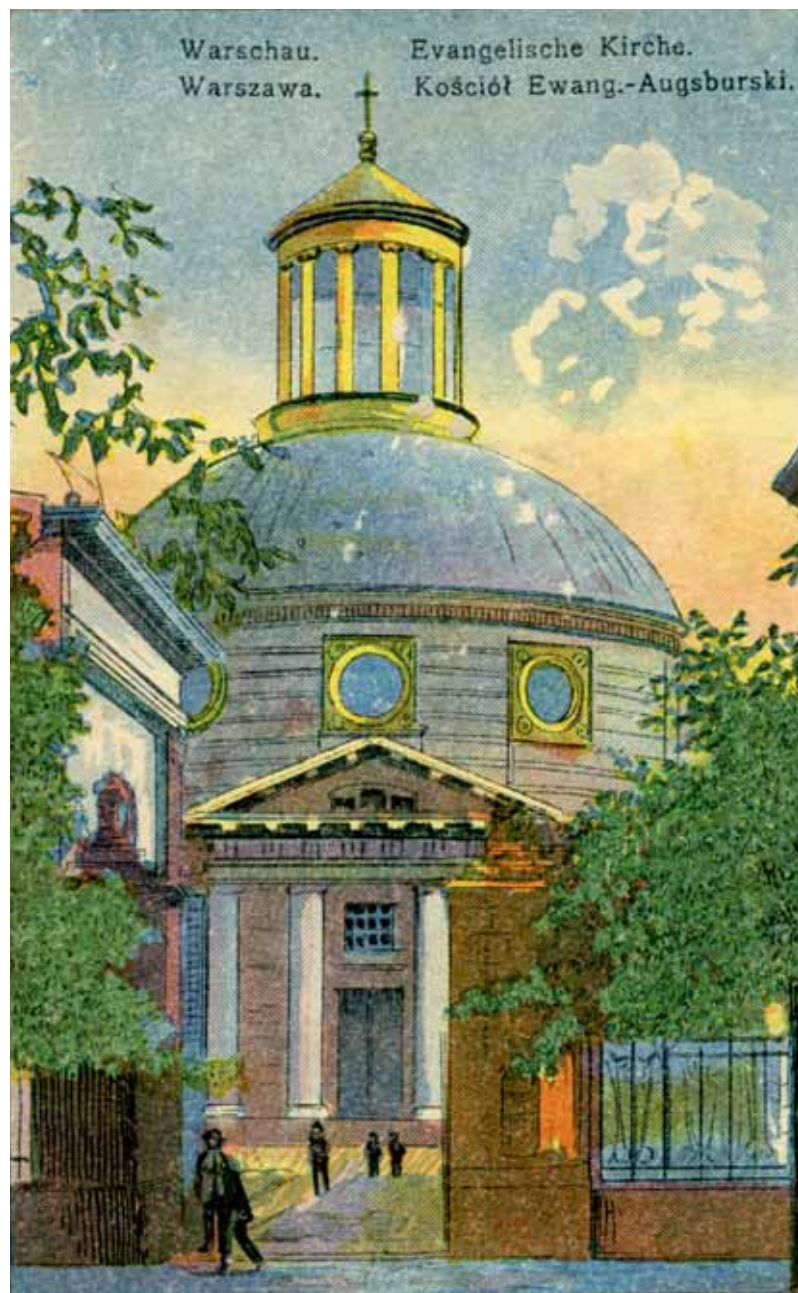
Old Town Square 17 — pharmacy fascia with Polish and Russian inscriptions, 1913–1915, photog. Z. Marcinkowski

Uroczysta inauguracja odrodzonego
Uniwersytetu Warszawskiego z udziałem
niemieckiego gubernatora, gen. Hansa
von Beselera, 15 listopada 1915 (72/1622/213)

The ceremonial inauguration of the reborn
University of Warsaw with the participation
of the German governor, General Hans
von Beseler, November 15th, 1915

Kościół ewangelicko-augsburski
przy placu S. Małachowskiego,
przed 1918 (72/1622/9)

Evangelical-Augsburg Church at
S. Małachowski Square, before 1918

Cesarsko-Niemiecki Urząd Gubernialny, Oddział Meldunkowy — ludzie przed wejściem, ok. 1916, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2275)

Imperial-German Governorate Office, Registration Department — people in front of the entrance, around 1916, photog. Z. Marcinkowski

Ulica Świętojańska róg placu Zamkowego — wartownik niemiecki przed bramą zamku, na narożnej kamienicy naklejone afisze w języku polskim i niemieckim, 1916, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2262)

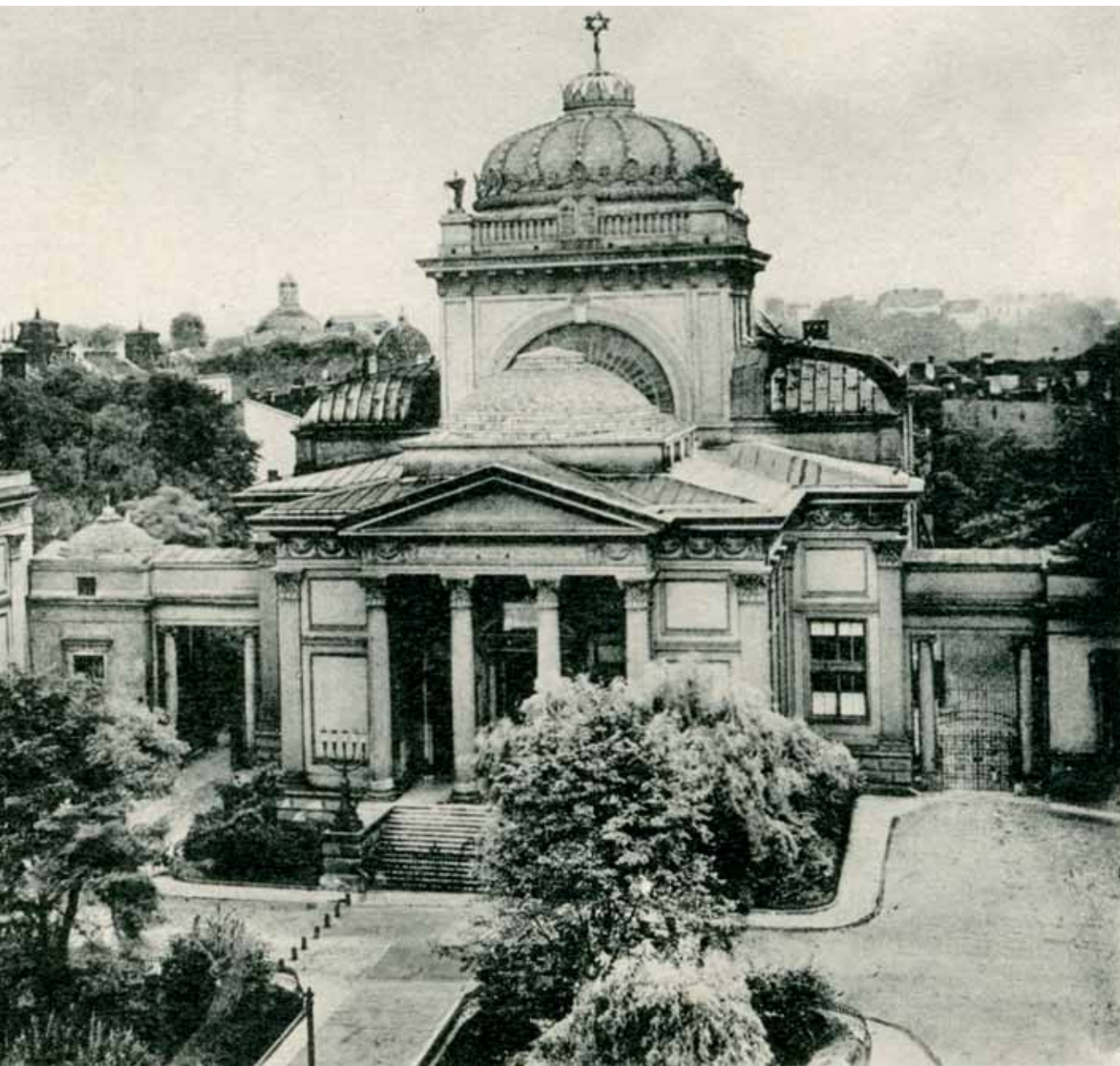
Świętojańska Street, corner of the Castle Square — German guard in front of the castle gate, posters in Polish and German stuck on the corner tenement house, 1916, photog. Z. Marcinkowski

Synagoga przy ulicy Tłomackie
w Warszawie, pocz. XX w.
(72/1622/40)

Synagogue at Tłomackie Street in
Warsaw, early 20th century

Pierwsza strona wydawanego w Warszawie tygodnika „Izraelita”, 1 sierpnia 1913 (72/201/10/409)

The first page of “Izraelita”, the weekly published in Warsaw, August 1st, 1913

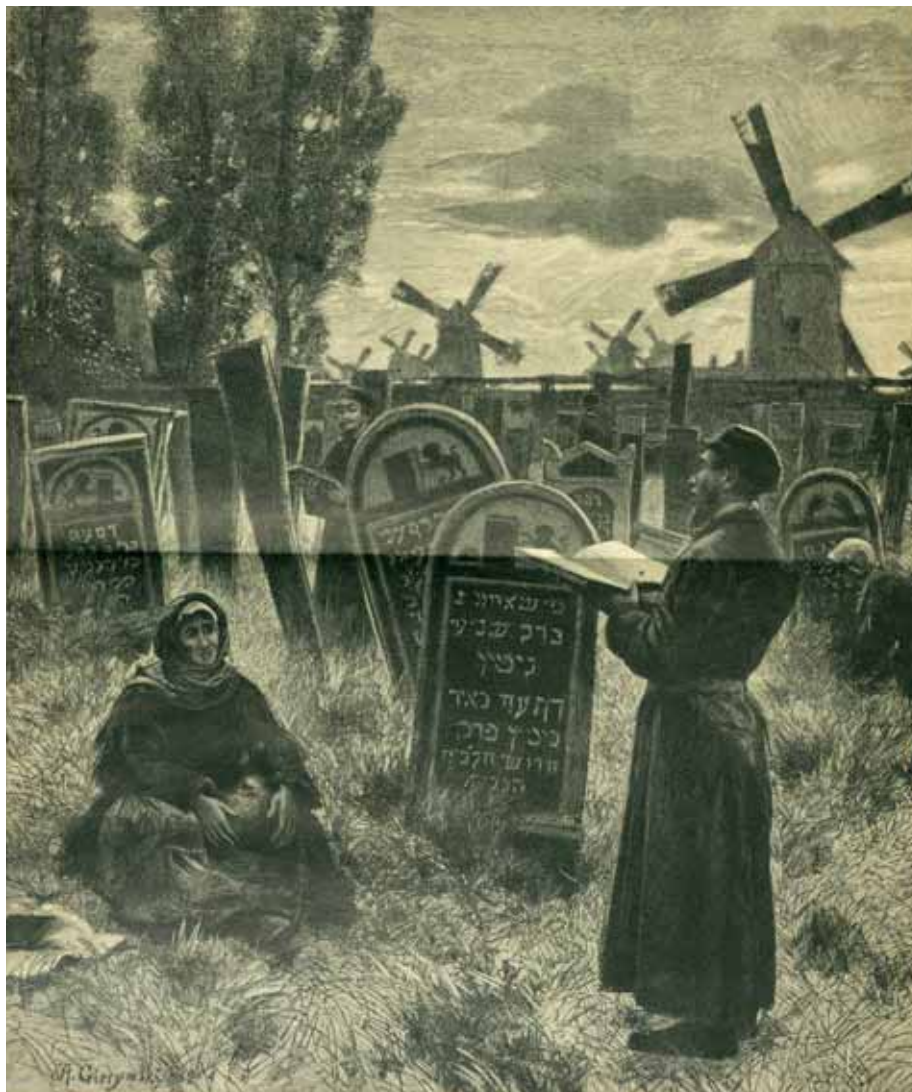
Prośba o przyjęcie roli gospodyni koncertu-balu, urządzanego na rzecz niezamożnych studentów żydowskich Uniwersytetu Warszawskiego, skierowana przez organizatorów tej imprezy do A. Goldberżanka, 1914 (72/201/10/409)

A request to assume the role of the host of a concert-ball, organized for poor Jewish students of the University of Warsaw, addressed by the organizers of this event to A. Goldberżanka, 1914

Zaproszenie na uroczystość konfirmacji w synagodze na ulicy Tłomackiej, luty 1914 (72/201/10/409)

Invitation to the confirmation ceremony in the Synagogue on Tłomackie Street, February 1914

Na cmentarzu żydowskim, [1882], rys. A. Gierymski
(72/201/10/412)

At the Jewish cemetery, [1882], drawing by A. Gierymski

Tramwaj konny
przed pomnikiem
Adama Mickiewicza
na Krakowskim
Przedmieściu, ok. 1900
(72/1624/0/3)

Horse-drawn tram
in front of the Adam
Mickiewicz monument
on Krakowskie Przed-
mieście, circa 1900

Przechodnie na Krakowskim Przedmie-
ściu, w tle pałac Tyszkiewiczów, 1918,
fot. Z. Marcinkowski (72/1630/473)

Passers-by on Krakowskie Przedmieście,
in the background the Tyszkiewicz
Palace, 1918, photog. Z. Marcinkowski

Targ na Szerokim Dunaju, 1915–1918,
fot. Z. Marcinkowski (72/1630/557)

Market on the Szeroki Danube,
1915–1918, photog. Z. Marcinkowski

Warszawiacy na Krakowskim
Przedmieściu, pocz. XX w.,
fot. Z. Marcinkowski
(72/1630/1629)

Varsovians on Krakowskie
Przedmieście Street,
early 20th century,
photog. Z. Marcinkowski

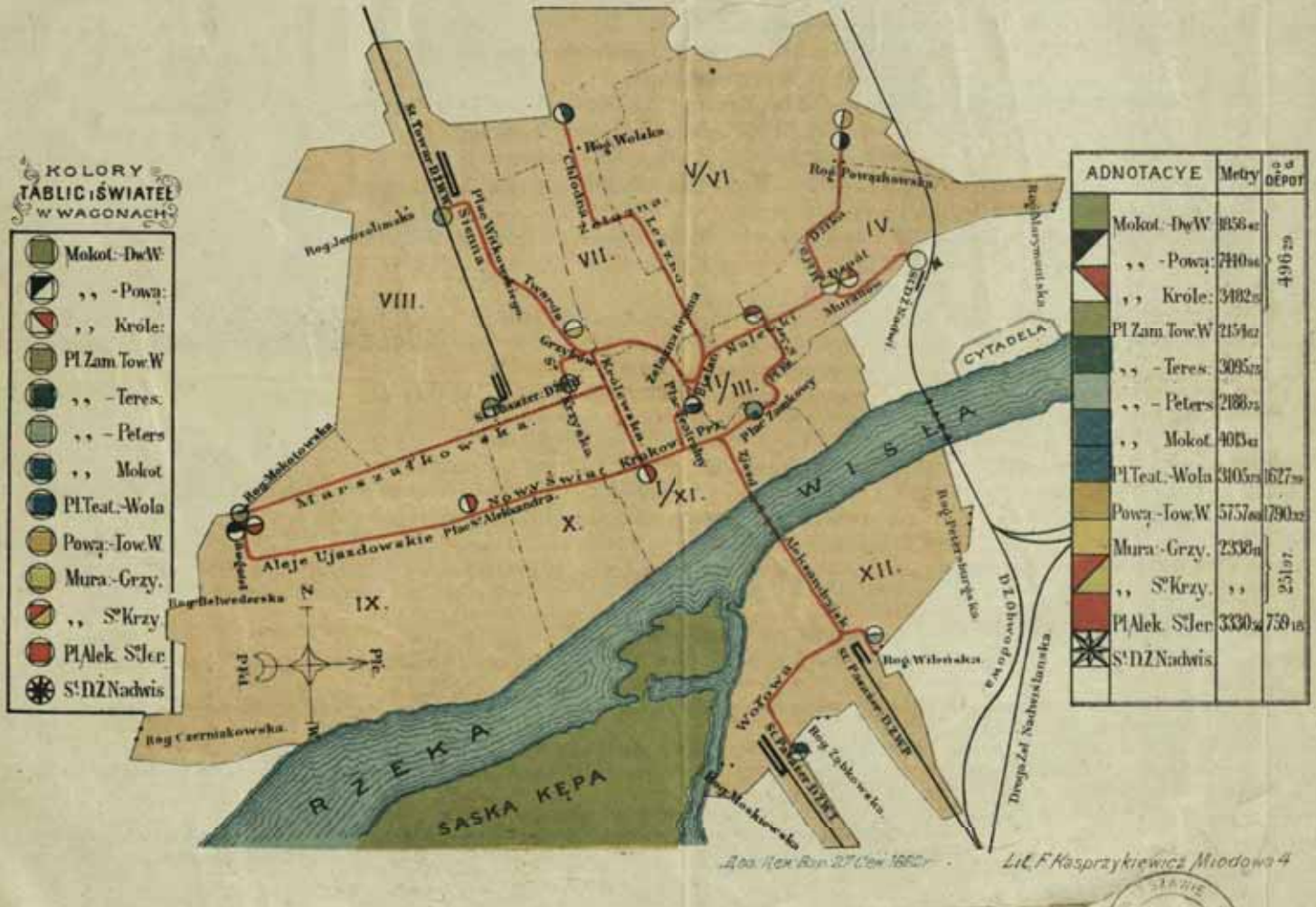
Tramwaj konny przy hotelu
Europejskim na Krakowskim
Przedmieściu, ok. 1899–1900
(72/1622/108)

Horse-drawn tram
at the Europejski Hotel
on Krakowskie Przedmieście,
circa 1899–1900

PLAN Rozgałęzienia Kolei Konnych w Warszawie.

Plan rozgałęzienia Kolei Konnych w Warszawie, 1882 (72/201)

Branching plan for the Horse Railway in Warsaw, 1882

Tramwaje konne
na Krakowskim
Przedmieściu, 1902
(72/1622/341)

Horse trams
on Krakowskie
Przedmieście Street,
1902

Ruch uliczny na
Krakowskim Przedmie-
ściu — dorożki, wóz,
tramwaj konny, pocz.
XX w. (72/1622/343)

Traffic on Krakowskie
Przedmieście Street —
carriages, wagon,
horse-drawn tram,
early 20th century

Dorożki na ulicy Włodzimierskiej (obecnie ulica Czackiego) w Warszawie, w tle szyldy sklepowe z rosyjskimi napisami, przed sierpniem 1915 (72/1622/297)

Carriages on Włodzimierska Street (now Czackiego Street) in Warsaw, in the background shop signs with Russian inscriptions, before August 1915

Tramwaje konne przed Pasażem Simonsa na ulicy Długiej, przed 1908 (72/1622/298)

Horse trams in front of the Simons Passage on Długa Street, before 1908

Warszawa. Ulica Brzozowa

Ulica Brzozowa
w Warszawie, przed 5 sierpnia
1915 (72/1622/567)

Brzozowa Street in Warsaw,
before August 5th, 1915

Przystanek tram-
wajów warszaw-
skich, po 1908
(72/201/10/221)

Warsaw tram
stop, after 1908

Bilet tramwajowy na
wszystkie linie, 18 stycznia
1915 (72/201/10/221)

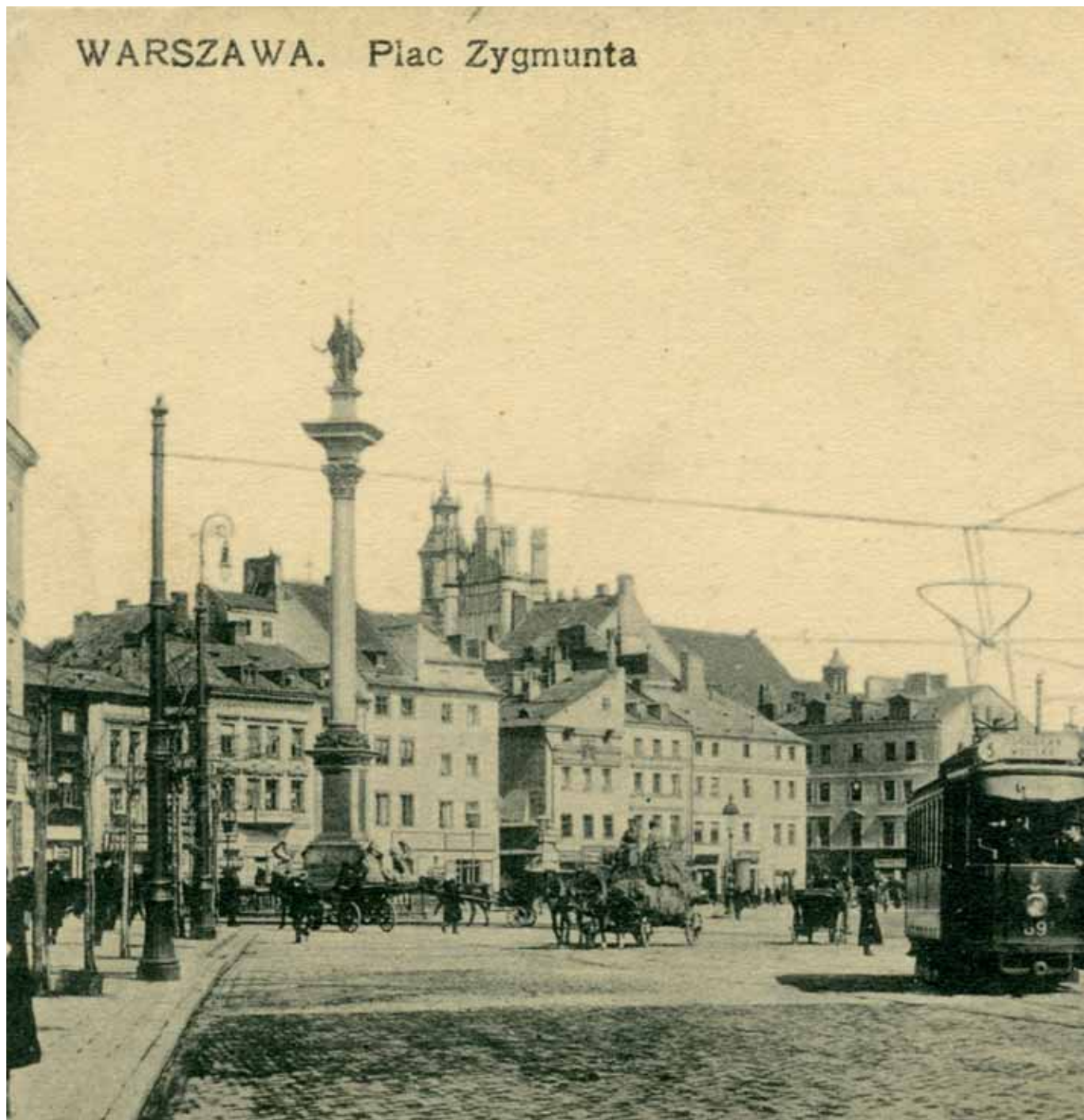
Warsaw tram ticket for all
lines, January 18th, 1915

Projekt elektrycznego wagonu tramwajowego, 1909 (72/201/10/221)

Electric tram car project, 1909

WARSZAWA. Plac Zygmunta

Tramwaje na placu Zygmunta
(Zamkowym) w Warszawie,
po 1908 (72/1622/394)

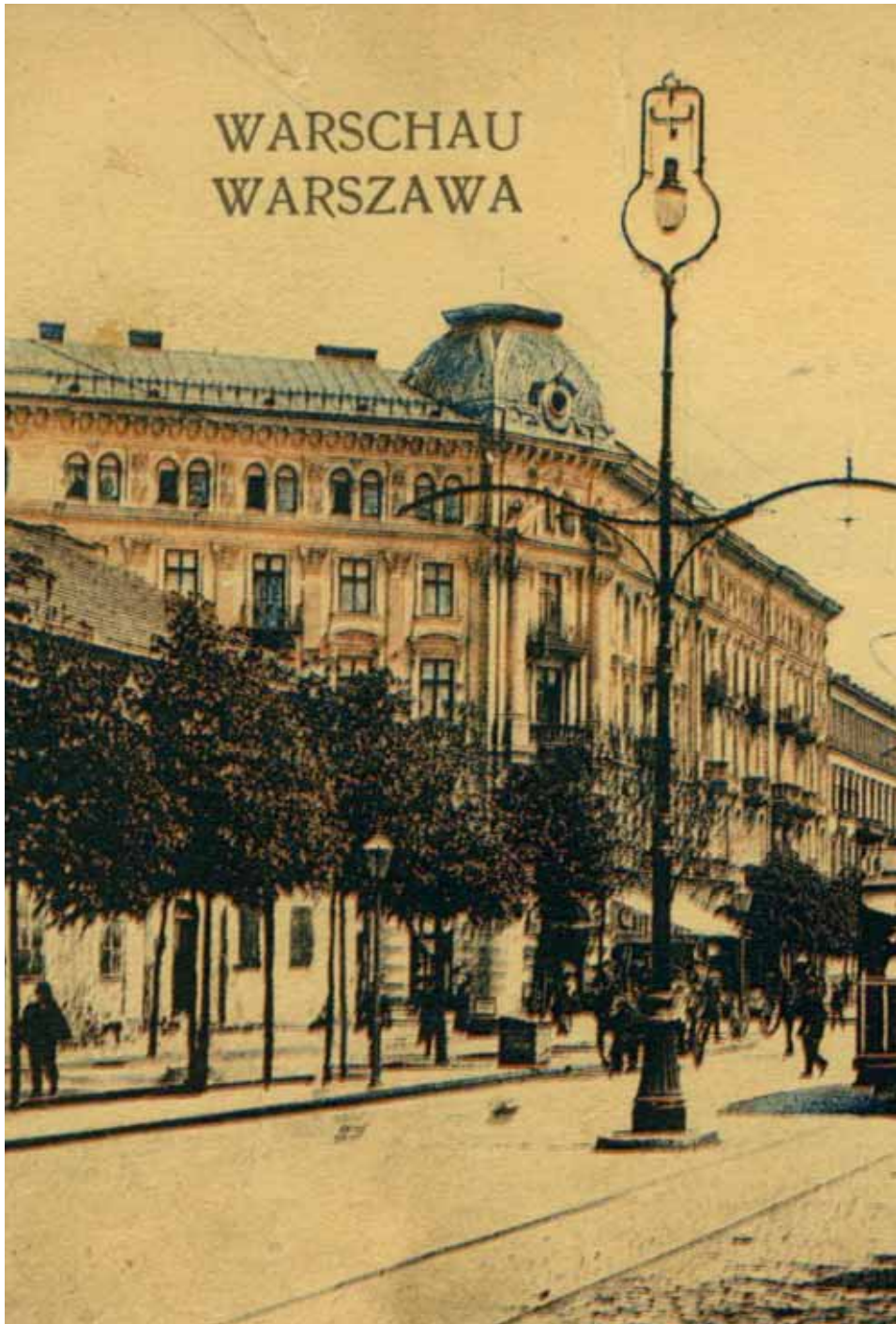
Trams at Zygmunt Square
(Zamkowy) in Warsaw,
after 1908

WARSCHAU
WARSZAWA

Ruch uliczny w Alejach
Jerozolimskich — tramwaje
elektryczne, dorożki, piesi,
po 1908 (72/1622/303)

Traffic on Aleje Jerozolimskie
Street — electric trams,

44 carriages, pedestrians, after 1908

WARSZAWSKA ULICA

WARSAW STREET

Krakowskie Przedmieście, b.d.
(72/1622/319) |

Krakowskie Przedmieście, no data

Ulica Freta, 1912–1916, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/422)

Freta Street, 1912–1916, photog. Z. Marcinkowski

Dworzec Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej na rogu Alej Jerozolimskich i ulicy Marszałkowskiej, b.d. (72/1622/243)

Warsaw-Vienna Railway Station at the corner of Aleje Jerozolimskie and Marszałkowska Street, no data

Ruch uliczny na Krakowskim Przedmieściu u wlotu na plac Zamkowy, pocz. XX w., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/490)

Traffic on Krakowskie Przedmieście at the entrance to Plac Zamkowy, early 20th century, photog. Z. Marcinkowski

Każdy właściciel nieruchomości w Warszawie, składającej się choćby z jednego mieszkania, czy też z placu pustego, musi na niej utrzymywać stróża, odpowiedzialnego przed policją.

Stróże ci w ostatnich latach weszli *de facto* (na mocy okólników policmajstra) do organizacji policyjnej. Policja może w każdej chwili bez zdawania sprawy gospodarzowi, pozbawić stróża zajęcia lub nie dozwolić gospodarzowi dobrać sobie stróża według swego upodobania, podsuwając swoich kandydatów. W każdym domu do czynności meldunkowych urządzuje osobny rządca.

Stróże domowi stali się w Warszawie potęgą, przed którą drży nie tylko lokator, ale i właściciel domu. Rozzu-chwaleni swoim znaczeniem w policji, wywierają oni w swojej kamienicy istny terroryzm na lokatorach i biada temu, kto ze stróżem pocnie wojować.

Warszawa współczesna w dwunastu obrazach,
Lwów 1913

Every owner of real estate in Warsaw, consisting of at least one apartment or an empty square, must keep a doorkeeper on it, who is responsible to the police.

In recent years, these doorkeeper have entered the police organization. The police may at any time, without notifying the host, deprive the doorkeeper of his occupation or prevent the host from choosing a guardian according to his preferences, suggesting his candidates. In each house, there is a separate steward for registration.

Doorkeepers in Warsaw have become a power that not only the tenant but also the owner of the house trembles at. Enraged by their importance in the police, they exert a real terrorism on the tenants in their tenement house and woe to those who start to fight with the guard [...]

Contemporary Warsaw in twelve pictures,
Lviv 1913

Portal kamienicy przy Rynku Starego
Miasta 32, pocz. XX w.,
fot. Z. Marcinkowski (72/1630/150)

Portal of the tenement house at 32 Old
Town Square, early 20th century,
photog. Z. Marcinkowski

Typy warszawskie — stróżka, b.d.
(72/201)

Warsaw types — female doorkeeper,
no data

Fragment kamienicy staromiejskiej — widoczne kosze z ziemniakami i waga, w tle klatka z drobiem, pocz. XX w. fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2286)

Fragment of an Old Town house — visible baskets of potatoes and scales, in the background a cage with poultry, early 20th century, photog. Z. Marcinkowski

VARSOVIANS

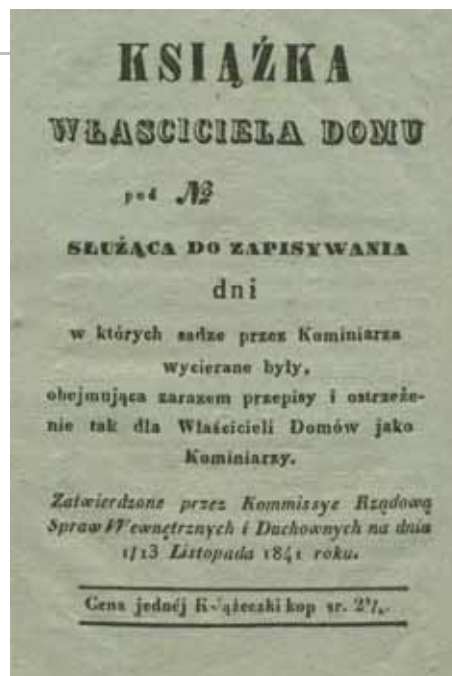
DOORKEEPER

WARSZAWIACY

KOMINIARZ I WĘGLARZ

„Książka właściciela domu służąca do zapisywania dni, w których sadze przez kominiarza wycierane były...”, 1841 (72/201)

“Hausholder’s book for writing down days when soots were wiped by the chimney sweepers...”, 1841

Kominiarze warszawscy, b.d. (72/201)

Warsaw chimney sweepers,
no data

Typy warszawskie —
węglarz (J. Rapacki,
*Z dawnej i niedawnej
Warszawy*)

Warsaw types
— coal man
(J. Rapacki, *From
ancient and recent
Warsaw*)

VARSOVIANS

SWEEP AND COAL MAN

Typy warszawskie
— węglarz, b.d. (72/201)

Warsaw types — coal man,
no data

Ulica Mostowa — fragment
ulicy widziany z góry od ulicy
Nowomiejskiej w kierunku
Wisły, ruch uliczny, przed
1915, fot. Z. Marcinkowski
(72/1630/1983)

Mostowa Street — part of
the street viewed from the
top of Nowowiejska Street
towards the direction of Wisła,
before 1915, photog. Zdzisław
Marcinkowski

WARSZAWIACY

PIASKARZ

Od poranka do zmroku
Po podwórkach wciąż chodzę,
Boć trza przynieść kęs chleba
Starej babce niebodze;
Lat już setka jej prawie
Zaciężyla na głowie.
Kupcie piasku białego,
Kupcie, panie, panowie.
Piasku wiślanego!

A. Oppman

From morning to dusk
I still walk in the backyards,
Because I need to bring a bite of bread
Old poor grandmother;
It's been almost a hundred years old
She weighed down on her head.
Buy white sand,
Buy it, ladies, gentlemen.
Vistula sand!

A. Oppman

Wisła — piaskarze, w tle most kolejowy,
1903–1904, fot. Z. Marcinkowski
(72/1630/1105)

Vistula — sandsellers, a railway bridge
in the background, 1903–1904,
photog. Z. Marcinkowski

Typy uliczne — piaskarze, b.d. (72/201)

Street types — sandsellers, no data

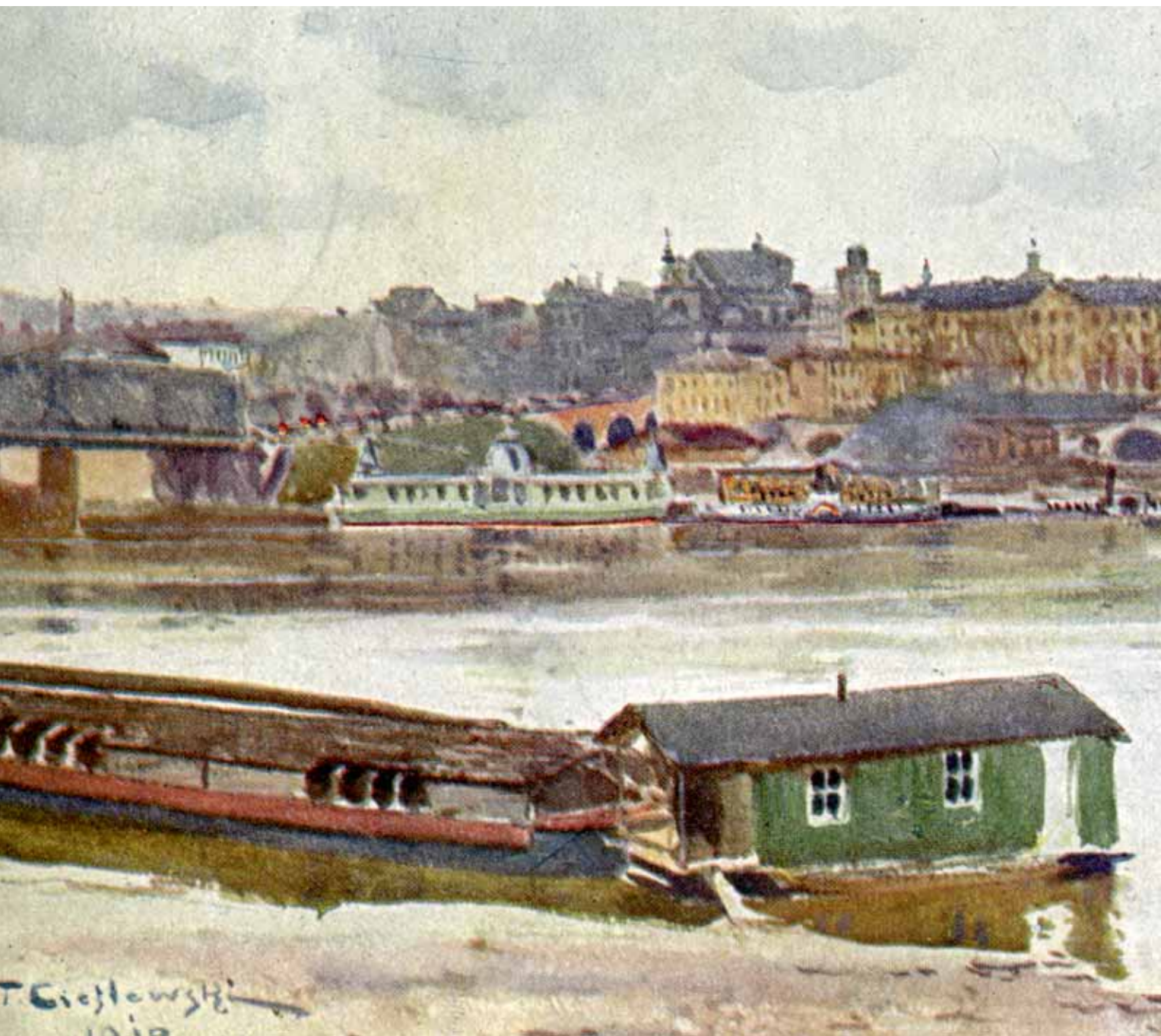

Typy uliczne — piaskarz,
b.d. (72/201)

Street types — sandseller,
no data

WARSZAWIACY

PIASKARZ

T. Gieffowski
1918

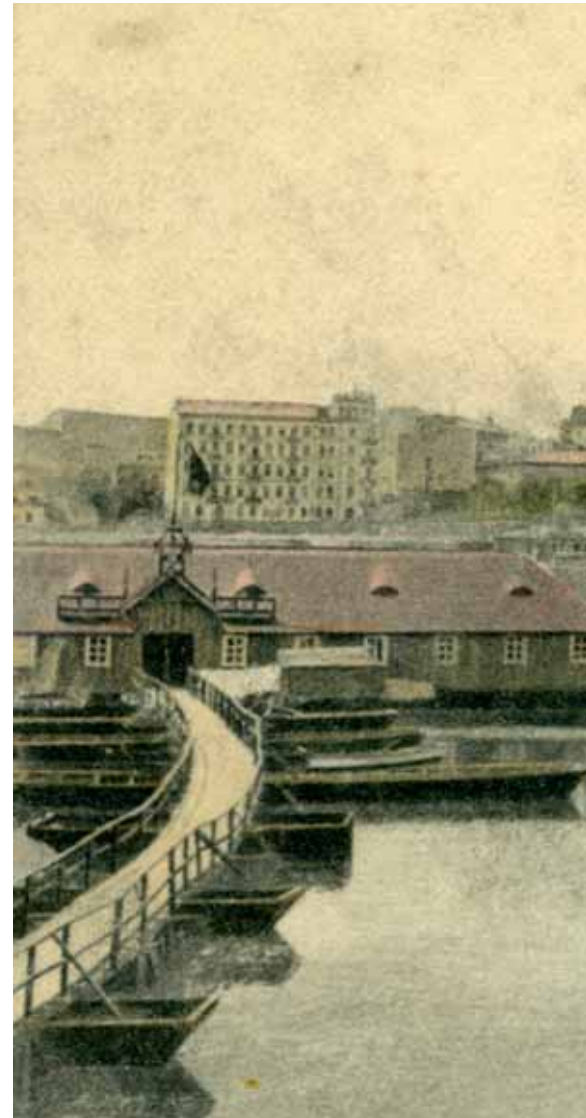
Warszawa — panorama miasta
od strony Pragi, b.d. (72/1622)

Warsaw — panorama of the city,
view from Praga side, no data

Typy warszawskie — nosiwoda (J. Rapacki,
Z dawnej i niedawnej Warszawy)

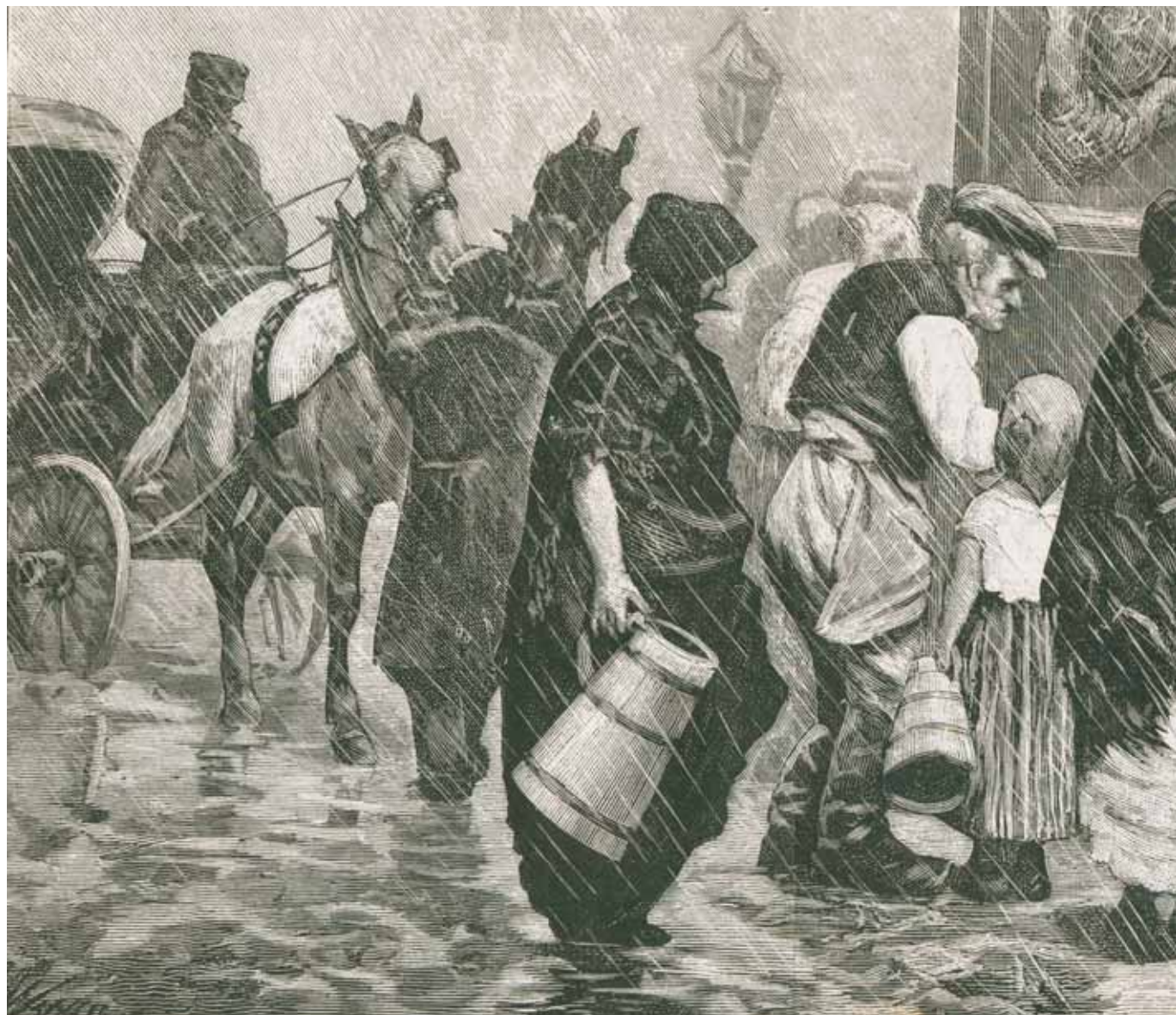
Warsaw types — water carrier (J. Rapacki,
From ancient and recent Warsaw)

Warszawa — panorama miasta od strony Pragi, b.d. (72/1622)

Warsaw — panorama of the city, from Praga side, no data

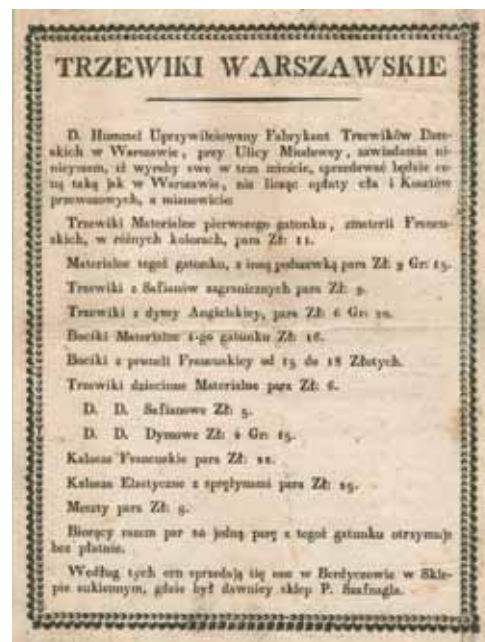
W kolejce po wodę, b.d. (72/201)

In line for water, no data

Brama przy seminarium przy kościele Karmelitów na Krakowskim Przedmieściu, przed 1912, fot. Z. Marcinkowski (72/1630/769)

The gate at the Seminar by Carmelite Church on Krakowskie Przedmieście Street, before 1912, photog. Z. Marcinkowski

Cennik obuwia sprzedawanego w Warszawie, b.d. (72/201)

Shoes price list sold in Warsaw, no data

Typy warszawskie — szewczyk
(J. Rapacki, *Z dawnej i niedawnej Warszawy*)

Warsaw types — little shoemaker
(J. Rapacki, *From ancient and recent Warsaw*)

VARSOVIANS

SHOEMAKER

Ulotka reklamująca zakład
szewski S. Hiszpańskiego, b.d.
(72/201)

Leaflet advertises S. Hiszpański
shoemaker workshop, no data

Targ na Szerokim Dunaju, na pierwszym planie stragan z obuwiem,
b.d., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2261)

Market place on Szeroki Dunaj Street, stall with shoes
in the foreground, no data, photog. Z. Marcinkowski

Za dawnych czasów panią rynku staromiejskiego była przekupka warszawska — osoba którą, musiały otaczać atencją wszystkie panie warszawskie...

Przekupka warszawska była przede wszystkim okazałą i korpulentną, bo dobrze się odżywiała i mało używała ruchu, a jeżeli zdarzyły się wśród nich i szczuplejsze, wymiar skromniejszy wcale nie wpływał na zmniejszenie wymiaru ich buty i poczucia zajmowanej sytuacji. Stąd bez względu na tuszę wymowę miały jednakową, dosadną, bezapelacyjną, w imię zasady: „moje na wierzchu”, stąd rezon przekupki warszawskiej, a więc staromiejskiej, bo innej wtedy nie było w stolicy, stał się przysłowiowym.

„Gazeta Warszawska”, b.d.

In the old days, the mistress of the Old Town market was a Warsaw fishwife — a person whom all Warsaw ladies must have attended ...

The Warsaw fishwife was stately and corpulent, because she ate well and used little exercise, and if there were also thinner ones among them, the more modest dimension did not reduce the size of their superbia and the sense of the situation they occupied.

That is why, regardless of the fatness, they had the same, blunt, unquestionable eloquence, in the name of the principle: „mine on top”, therefore the resonance of the Warsaw fishwife, and therefore the Old Town fishwife, because there was no other then in the capital, became proverbial.

„Gazeta Warszawska”, undated

Handel uliczny — przekupka z towarem, b.d.,
fot. Z. Marcinkowski (72/1630/2186)

Street trading — a marketwife with goods,
no data, photog. Z. Marcinkowski

Handel uliczny, b.d. (72/201)

Street trading, no data (72/201)

Przekupka warszawska, b.d. (72/201)

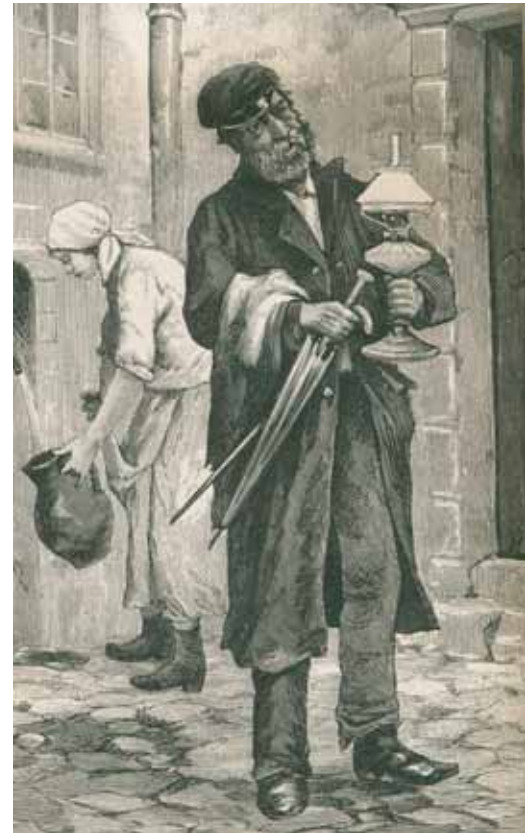
Warsaw fishwife, no data (72/201)

Stragany handlowe na Rynku Starego
Miasta w Warszawie, b.d. (72/1622/407)

Commercial stalls in the Old Town
Square in Warsaw, no data

Typy uliczne — Żydzi, b.d. (72/201)

Street types — Jews, no data

Typy warszawskie — Żyd handlarz (J. Rapacki,
Z dawnej i niedawnej Warszawy)

Warsaw types — Jew salesman (J. Rapacki,
From ancient and recent Warsaw)

Typy uliczne — Żydzi, szewcy,
żebracy i drobni sprzedawcy pod
płotem, b.d., fot. Z. Marcinkowski
(72/1630/2304)

Street types — Jews, shoemakers,
beggars and petty sellers
at the fence, no data,
photog. Z. Marcinkowski

Warszawscy Żydzi, b.d., fot. Z. Marcinkowski (72/1630/1364)

Jews, no data, photog. Z. Marcinkowski

Typy warszawskie — kataryniarz
(J. Rapacki, *Z dawnej i niedawnej Warszawy*)

Warsaw types — an organ grinder
(J. Rapacki, *From ancient and recent Warsaw*)

Typy warszawskie — śpiewaczka
uliczna (J. Rapacki, *Z dawnej
i niedawnej Warszawy*)

Warsaw types — a street singer
(J. Rapacki, *From ancient and recent
Warsaw*)

Warszawa, ulica Świętojańska, reprodukcja obrazu
T. Cieślowskiego, b.d. (72/1622)

Warsaw, Świętojańska Street, reproduction of a painting
by T. Cieślowski, no data,

Typy uliczne — kataryniarz, b.d.
(72/201)

Street types — an organ grinder,
no data

Typy uliczne — muzykanci, b.d.
(72/201)

Street types — musicians, no data

WARSZAWIACY

DOROŻKARZ

Tłok, dorożki i tramwaje konne
na ulicy Marszałkowskiej,
1905, fot. Z. Marcinkowski
(72/1630/2114)

Crowds, cabs and horse-drawn
trams on Marszałkowska Street,
1905, photog. Z. Marcinkowski

Na szczególną uwagę między woźnicami zasługują dorożkarze warszawscy. Dorożki są bardzo tanie, pomimo olbrzymich kursów. Kurs dorożką jednokonną kosztuje 40 groszy, parokonną, zwykle na gumowych obręczach, taksa podwójna.

Dorożkarz ubrany jest w liberię granatową z białymi, metalowymi guzikami, na głowie ma czapę ceratową, a na plecach zwieszony na blasze numer.

Warszawa współczesna w dwunastu obrazach, Lwów 1913

Warszawskie dorożki, XIX/XX w.
(72/201/1/46)

Warsaw carriages, 19th/20th century

CABDRIVER

Warsaw cabdrivers deserve special attention among the coachmen. The cabs are very cheap, despite the enormous courses. A single-carriage ride costs 40 groszy, a double-carriage ride, usually with rubber rims, a double fee.

The cabdriver is dressed in navy blue livery with white metal buttons, an oilcloth cap on his head and a number on his back.

Contemporary Warsaw in twelve pictures, Lviv 1913

Typy uliczne — dorożkarz, b.d.
(72/201)

Street types — cabdriver, no data

